

Bánhegyi Mátyás¹ – Bocz Zsuzsanna² – Fajt Balázs¹

Budapesti Gazdasági Egyetem

¹ Pénzügyi és Számviteli Kar, Pénzügyi és Gazdálkodási Szaknyelvek Tanszék² Külkereskedelmi Kar, Nemzetközi Üzleti Szaknyelvek Tanszék**Gazdasági képzésben részt vevő egyetemi hallgatók intézményválasztási és nyelvtanulási motivációi EU-s és hazai kontextusban**<https://doi.org/10.48040/PL.2023.2.7>

A Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE) Idegen Nyelvi és Kommunikációs Intézete 2021-ben és 2022-ben nagymintás kérdőíves vizsgálatot végzett az egyetem elsőéves hallgatói körében az újonnan felvett diákok intézményválasztási és nyelvtanulási motivációjáról. Cikkünkben e két év tendenciáit és trendjeit írjuk le, illetve ezeket hasonlítjuk össze a 2020-ban ugyanezen területen végzett vizsgálatunk adataival. Eredményeink alapján elmondható, hogy a hallgatók számára lényeges az idegennyelv-tanulás lehetősége és minősége. Ebből következően – adataink szerint – egy magyar felsőoktatási intézmény akkor lehet sikeres, ha szakmai ismereteken kívül a szaknyelvtanulást és a nyelvi képzés lehetőségét biztosítja hallgatói számára. Eredményeink a magyarországi felsőoktatási intézmények döntéshozói és oktatói számára lehetnek különösen hasznosak.

Kulcsszavak: *diplomamentő-program, felsőoktatás, idegennyelv-tanulási motiváció, nyelvvizsga, nyelvvizsga-kötelezettség*

Bevezetés

Tanulási célokat és a munkaerőpiaci igényekre reagáló oktatást vizsgáló – a jelen cikkhez hasonló témájú – korábbi tanulmányok Magyarországon középiskolások továbbtanulási céljait (Lengyel–Török, 2012), valamint a felsőoktatás tömegesedésének hatásait (Polónyi, 2012) elemezték. A hallgatók idegen nyelvi tanulási céljait feltáró, egyetemi szinten végzett kutatásokból kevés áll rendelkezésünkre: a magyarországi felsőoktatási intézményekben az olasz mint idegen nyelv választásának motivációival Dettai (2019) foglalkozott, azonban egyéb nyelvek kapcsán végzett kutatásokról nincsenek ismereteink. A felsőoktatási intézmények vezetői és oktatói számára az ilyen jellegű tanulmányok megállapításai azonban lényeges információkat tartalmazhatnak. Annál is inkább így van ez, mert e vezetőknek és oktatóknak döntéseik meghozatalakor érdemes tisztában lenniük a hallgatók intézményválasztási és tanulási motivációival, hogy az oktatást ezen hallgatói célok és elvárások mentén tudják szervezni és megvalósítani. Ebből kiindulva a Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE) Idegen Nyelvi és Kommunikációs Intézete már évek óta nagymintás kérdőíves vizsgálatot végez az egyetem elsőéves hallgatói körében, hogy pontos képet kapjon az újonnan felvett diákok intézményválasztási és nyelvtanulási motivációjáról. Adatok immár három év vonatkozásában állnak rendelkezésünkre (vö. Bánhegyi–Fajt, 2021), így bizonyos tendenciák és trendek azonosíthatók, amelyek lényeges információkkal szolgálhatnak a BGE és más intézmények döntéshozói és oktatói számára. Tanulmányunkban ezen tendenciák és trendek azonosítását és leírását kíséreljük meg, így is elősegítve a hallgatói igényekhez való minél nagyobb mértékű, felsőfokú intézményi alkalmazkodást.

Cikkünkben először áttekintjük a jelen helyzet európai uniós és magyarországi nyelvtanulási-politikai háttérének legfontosabb állomásait, majd a nyelvtanulási motiváció

jelenleg leginkább elfogadott elméletét ismertetjük. Ezt követően a kutatási módszerek kapcsán a résztvevőkről, az adatgyűjtési eszközről és az adatgyűjtés menetéről, majd az adatelemzés módszereiről írunk, amelyet az eredmények leírása, ismertetése és megvitatása követ. Tanulmányunkat rövid konklúzió zárja.

Elméleti háttér

Tanulmányunk elméleti részében a nyelvtudás és a nyelvoktatás európai uniós és magyarországi helyzetét és hátterét tekintjük át, minden esetben kitérve a különféle oktatási szintek tekintetében a magyarországi helyzet rövid értékelésére. Ezt követően pedig az idegennyelv-tanulási motiváció egyik, Magyarországon elterjedt elméletét ismertetjük.

Oktatáspolitikai háttér: nyelvtudás és nyelvoktatás az Európai Unióban és Magyarországon

Európai uniós csatlakozása után Magyarország követte az EU nyelvpolitikai céljait. Ezek Nikolov (2009:43) megfogalmazásában a következők voltak: „*az EU nyelvpolitikai célkitűzése az olyan – anyanyelvén kívül további két nyelven – kompetens, nyitott, toleráns állampolgárok kiművelése, akik használható szintű nyelvtudásuk segítségével meg tudnak felelni az interkulturális kommunikációs kihívásoknak, képesek külföldön idegen nyelven tanulni, munkát vállalni, és nyelvtudásukat személyes szükségleteik kielégítésére, szakmai fejlődésük érdekében kamatoztatni.*” Az EU a megalapításától kezdve – tekintettel a tagországok nyelvi sokszínűségére – az idegennyelv-tudást alapvető készségnek tartja: idegen nyelveket minden tagország polgárának el kell sajátítania, hogy ily módon is növelhesse személyes képzési és foglalkoztatási kilátásait. Ez a törekvés mind a mai napig cél maradt az EU-ban, ahogyan ezt Lukácsi (2021) a sikeres idegen nyelvi kommunikáció kapcsán a nyelv és a szakmai tudás kapcsolata és a kettő együttes fontossága vonatkozásában kifejti.

Az Európai Bizottság 2017-ben a tisztességes munkafeltételekről és növekedésről tartott, szociális témákat érintő csúcstalálkozón vázolta fel elképzelését, miszerint az európai oktatási térségben referenciaértékként 2025-re az anyanyelve mellett mindenki két másik nyelvet is ismerjen majd (Európai Bizottság, 2017). Ezt követően az Európa Tanács 2019. május 22-én ajánlást fogadott el (Európa Tanács, 2019), amelyben a tagállamok számára a kötelező iskolai oktatás keretében történő nyelvtanulás még nagyobb támogatását sürgeti a már meglévő, nyelvorientált, EU-s szintű cselekvési programok (pl. Erasmus+ program, Nyelvek Európai Napja stb.) mellett. Ennyi támogatás közepette nem meglepő talán az az adat, hogy az Eurostat 2019-es felmérése szerint (Eurostat, 2019a) az európai középiskolások leggyakrabban az alábbi nyelveket tanulják (csökkenő sorrendben): angol, spanyol, francia, német, olasz, illetve orosz.

A magyar helyzetről a 2000-es évek első évtizedének végén megírt elemzésében Nikolov (2007) azt hangsúlyozza, hogy már a 2001-es és a 2005-ös Eurobarometer adatok azt mutatták, hogy az európai nyelvtanulók – és így a magyar diákok – motivációi erősen gyakorlatiasnak mondhatók. A diákok elsősorban külsőleg motiváltak: konkrét szakmai célok – pl. külföldi munkavállalás és tanulás – miatt tanulják a nyelvet, motivációik terén ezzel szemben kevésbé jelentős szerepe van a turizmusnak, valamint a más emberek és kultúrák megismerésének. A nyelv e tekintetben elsősorban egyéb célok eléréséhez szükséges eszköznek tekinthető az EU-ban.

Az idegen nyelvek iránti magyarországi érdeklődés terén egy 2010-es KSH-jelentés (Központi Statisztikai Hivatal, 2010) már rámutatott arra, hogy Magyarország 2007-ben a tanult idegen nyelvek számát illetően az általános iskolai felső tagozatos nyelvoktatás terén az EU tagállamai között holtversenyben az utolsó négy hely egyikén volt. A középfokú oktatásban a tanult idegen nyelvek száma ekkor szintén az EU-27 átlaga alatt volt. Talán ennek is volt

köszönhető, hogy Magyarországon a felsőfokú intézményekbe történő felvételi eljárás során már ekkor többletpontot jelentett a nyelvvizsga-bizonyítvány megléte, azaz a felsőfokú tanulmányok megkezdése előtt igyekeztek bátorítani és díjazni a megfelelő nyelvtudás megszerzését.

A közelmúltban az Európai Bizottság 2018-as jelentése arra hívta fel a figyelmet, hogy a magyarországi fiatalok hetvenkét százaléka pusztán egy idegen nyelven tud írásban és szóban kommunikálni (Európai Bizottság, 2018). Ezzel szemben azonban megemlítenéd, hogy az Eurostat 2019-es adatai (Eurostat, 2019b) alapján Magyarországon a középiskolai diákok 66%-a tanul kettő vagy annál több idegen nyelvet. Ez az adat az EU-átlagnál magasabb, ami komoly előrelépést jelentett a 2014 és 2019 közötti időszak tekintetében, hiszen az adatok 40%-os emelkedést mutatnak azon magyarországi középiskolások körében, akik két idegen nyelvet tanulnak. A 2019-es jelentés egyúttal megemlíti azt is, hogy Magyarországon a legelterjedtebb idegen nyelv a középiskolások körében az angol volt, ezt követte a német, ugyanakkor a francia és a spanyol bővülése is megfigyelhető. Az általános iskolák jelentős részében (20%-ukban) a német nyelv oktatása is jelen volt.

A KSH 2021. októberi adatai alapján elmondhatjuk, hogy bár az elmúlt években Magyarország felzárkózott az idegennyelv-tudás terén, még mindig van lehetőség előrelépni: míg 2007-ben Magyarországon a 25–64 éves korú népességnek csak 25%-a beszélt legalább egy idegen nyelvet, addig 2021-ben ez az arány már 42% volt (KSH, 2021). Sajnos az adat így is jócskán elmarad az Európai Unió 65%-os átlagától. A több idegen nyelvet beszélők terén is van hova fejlődni hazánknak: Magyarországon a megkérdezettek 14%-a nyilatkozott úgy, hogy kettő vagy több idegen nyelvet ismer, míg az Európai Unióban a válaszadók 29%-a állította ugyanezt.

Rozgonyi Zoltán, a Nyelvtudásért Országos Nyelvoktatási és Nyelvvizsgáztatási Szakmai Egyesület elnöke úgy vélekedik (Szalai, 2022), hogy a 30 év alattiak nyelvtudása sokkal jobb a korábbi állapotokkal összehasonlítva, de Magyarország még mindig hátul kullog. A fiatalok jobb nyelvtudása szerinte alapvetően annak köszönhető, hogy Magyarország most már sokkal intenzívebben kapcsolódik be az európai mobilitási programokba és sokkal tágabb lehetőségek nyíltak meg az idegen nyelvek használatára, ami növeli az idegennyelv-tanulási motivációt. Az elnök szerint egyébként a középiskola elvégzéséig látogatott 1000 nyelvórának elégnék kellene lennie arra, hogy egy átlagos képességű diák eljusson legalább az általános B2-es nyelvtudás szintjére.

A felsőoktatás és az idegennyelv-tudás vonatkozásában megállapítható, hogy „A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény” néhány átmeneti rendelkezésétől eltekintve az alapképzésben – amennyiben a képzési és kimeneti követelmény szigorúbb feltételt nem állapít meg – egy középfokú, „C” típusú általános nyelvi vagy középfokú (B2 szintű) általános nyelvi, komplex vizsga, a mesterképzésben pedig a képzési és kimeneti követelményekben meghatározott államilag elismert, vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga megszerzése az oklevél kiadásának előfeltétele. Egy eredetileg szigorodó szabályozás alapján, a 2011-ben előkészített, majd 2015-ben törvénybe iktatott és végül 2019 őszén visszavont szabályozás szerint 2020-tól csak az felvételizhetett volna államilag finanszírozott felsőoktatási intézménybe, akinek van B2-es szintű, komplex nyelvvizsgálója vagy emelt szintű érettségije. E szabályozás visszavonásához képest megengedőbb az a nyelvvizsga-kötelezettség eltörlésére vonatkozó, felsőoktatást érintő későbbi rendelkezés, amelyet 2022 nyarán jelentett be a Magyar Kormány. Ugyan e változtatás mellett továbbra is előírás marad, hogy a középiskolai érettségi keretében legalább egy idegen nyelvből vizsgát kell tenni, a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény módosítása 2022. december 20-i hatállyal viszont már nem teszi kötelezővé kimeneti feltételként nyelvvizsga letételét. Ez utóbbi módosítás ugyanakkor lehetőséget biztosít a felsőoktatási intézményeknek arra, hogy az államilag elismert nyelvvizsga mellett más

nyelvtudásmérési formákat alkalmazzanak az elsajátítandó idegen szaknyelvi ismeretek mérésére.

A 2011. évi CCIV. törvény módosítása így rendelkezik:

„49/A. § A felsőoktatási intézmény gondoskodik az adott szakon szerzhető szakképzettség gyakorlásához szükséges idegen szaknyelvi ismeretek oktatásáról, a tanterv részeként biztosítja a feltételeket ahhoz, hogy a hallgató megszerezhesse a tantervben meghatározott, az adott szakon szerzhető szakképzettség gyakorlásához szükséges idegen szaknyelvi ismereteket. A felsőoktatási intézmény a tantervben foglaltak szerint biztosítja a tudásmérés lehetőségét a hallgató részére és értékeli az idegen szaknyelvi ismeretek megszerzését. A felsőoktatási intézmény a tantervben meghatározhat az idegen szaknyelvi ismeretként elfogadható államilag elismert nyelvvizsgát vagy más nyelvtudásmérést”.

Ez a rendelkezés akár merőben átszabhatja az egyetemre készülők és az egyetemi diplomával rendelkezni kívánók hozzáállását a nyelvtanuláshoz és a nyelvvizsgáláshoz. A fentiekből látható tehát, hogy bár a magyar fiatalok kezdenek felzárkózni az EU-s átlaghoz a nyelvtudás terén, nyelvtanulási eredményeik még elmaradnak uniós társaikétól. Mivel a felsőoktatás az utolsó olyan szint, ahol ezek a fiatalok formális nyelvi képzésben vehetnek részt, a felsőoktatás szerepe e tekintetben felértékelődik.

Idegennyelv-tanulási motiváció

A nyelvoktatás európai hátterének és magyarországi helyzetképeének áttekintése után az alábbiakban az idegennyelv-tanulási motiváció egyik jelentős elméletét vázoljuk föl, amely a korábbi empirikus kutatások eredményei alapján adekvát módon írja le a magyarországi angolul tanulók idegennyelv-tanulási motivációját (Dörnyei et al., 2006; Kormos–Csizér, 2008). Az idegennyelv-tanulási motiváció kérdésköre azért fontos e tanulmány szempontjából számunkra, mert ez a motiváció nagymértékben meghatározza az idegennyelv-tanulási folyamat célkijelöléseit és a folyamat sikerességét (Dörnyei, 2005; Dörnyei, 2020; Dörnyei–Ryan, 2015).

Az idegennyelv-tanulási motivációt leíró második nyelvi motivációs énrendszer kidolgozásakor Dörnyei (2005, 2009) a pszichológiából merítve egyrészt a Markus és Nurius-féle (1986) lehetséges szelfek elméletére, valamint Higgins (1987) szelf-diskrepancia elméletére támaszkodva az idegennyelv-tanulási motivációt három dimenzió mentén határozza meg. Az első dimenzió az ideális második nyelvi én, amely a szelf szintjén helyezkedik el és az összes dimenzió közül ez a leginternalizáltabb, azaz ez szerves és integrált részét képezi a nyelvtanulók személyiségének. Az ideális második nyelvi én azt jeleníti meg, hogy a nyelvtanuló mennyire tudja elképzelni azt, hogy később kompetens célnyelvi (azaz idegen nyelvi) beszélő és nyelvhasználó lesz, tehát hogy a munkájában vagy a hétköznapi élete során adekvát módon tudja majd használni az adott idegen nyelvet. A motivált nyelvtanulási viselkedés azáltal megy végbe, hogy a tanuló felismeri a jelenlegi nyelvtudása, illetve az elérni kívánt tudásszint közötti különbséget, amely arra készteti, hogy időt és energiát fektessen a célnyelv hatékonyabb elsajátításába.

A második dimenzió a szükséges második nyelvi én, amely a nyelvtanuló környezetében élők által támasztott vagy kijelölt céloknak és elvárásoknak való megfelelés mértékét írja le. E célok és elvárások jöhetnek a nyelvtanuló barátaitól, ismerőseitől, családtagjaitól vagy egy nyelvtanulói csoportban akár a csoporttársaktól is. Az ideális második nyelvi énhez hasonlóan a szükséges második nyelvi én is a szelf szintjén helyezkedik el, azonban az utóbbi sokkal kevésbé internalizált, így kisebb szerepet is játszik a nyelvtanulók hosszabb távú motivációjának fenntartásában. A harmadik és egyben utolsó dimenzió a nyelvtanulási élményeket foglalja magában és az idegennyelv-órákkal kapcsolatos élményeket és az azokhoz kapcsolódó nyelvtanulói attitűdöket fedi le. A korábbi kutatások eredményei

(Dörnyei et al., 2006; Kormos–Csizér, 2008) alapján úgy tűnik, hogy a hazai idegennyelv-tanulási kontextus esetében főképpen az ideális második nyelvi én és az idegennyelv-tanulási élmények határozzák meg a nyelvtanulók idegennyelv-tanulási motivációját.

A magyarországi felsőoktatási intézmények a fent ismertetett, tágabb és szűkebb kontextusban próbálják a munkaerőpiac elvárásai szerint hallgatóik idegen nyelvi igényeit kiszolgálni és oktatásukat biztosítani. A BGE a fenti kihívásokra úgy reagál, hogy az intézményben a nyelvoktatás beépül a tantervi, kötelező óraszámába és széles nyelvi kínálatot ajánl fel hallgatóinak, így is elősegítve Magyarország idegennyelv-tudás terén tapasztalható felzárkózását és a többnyelvűség megvalósulását. A fenti oktatáspolitikai történeti háttér ismeretében, valamint a második nyelvi motivációs énrendszer fent ismertetett elméletére támaszkodva a jelen tanulmány keretei között felhasznált kérdőívünk a BGE gólyáinak intézményválasztási és nyelvtanulási motivációit kutatta és mérte. Kutatásunk módszereit, valamint az adatok és azok elemzését alább adjuk közre.

Kutatási módszerek: résztvevők, adatgyűjtési eszköz és az adatgyűjtés menete

Az egyetem újonnan felvett hallgatói számára készült, intézményválasztási és nyelvtanulási kérdőívet idén immár harmadik alkalommal töltöttük ki: adatokat 2020, 2021 és 2022. I. félévében vettünk fel. A vizsgálat során arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen intézményválasztási és nyelvtanulási motivációk állnak amögött, hogy hallgatóink egyetemünket választották felsőoktatási tanulmányaik céljából. Kutatási eszközünk megegyezik a korábbi évek során használt kutatási eszközünkkel (lásd: Bánhegyi–Fajt, 2021): az adatgyűjtéshez saját készítésű, online kérdőívet használtunk. A kérdőív egyik részében ötfokú Likert-skálán tettük mérhetővé az intézményválasztás okait: az alkalmazott Likert-skála 1-től („egyáltalán nem lényeges számomra”) 5-ig („nagyon lényeges számomra”) terjedt. A résztvevők összesen 10 intézményválasztási motivációhoz kapcsolódó állítás vonatkozásában kellett, hogy eldöntsék, milyen mértékben fontosak számukra az adott kijelentések. A komplex szakmai B2-es vagy komplex általános C1-es szintű nyelvvizsgálóval rendelkező hallgatókat arról is megkérdeztük, hogy egyetemi tanulmányaik alatt azt a nyelvet szeretnék-e tanulni, amelyből van már nyelvvizsgájuk és ezáltal bővíteni kívánják ezt a nyelvtudásukat, vagy inkább más nyelvet szeretnének tanulni. Ehhez a témához kapcsolódóan összesen öt állítást fogalmaztunk meg, és az ezekhez kapcsolódó hallgatói válaszokat a korábbi állításokhoz hasonlóan szintén Likert-skálán tettük mérhetővé. A kérdőív egy másik részében az idegennyelv-tanulással kapcsolatos jövőbeli terveikről kérdeztük a hallgatókat. A kitöltőket kérdeztük még a középiskolában általuk tanult idegen nyelvekről, valamint a BGE-n tanulható, választható idegen nyelvek általuk felállított prioritási sorrendjéről.

A jelen tanulmányban felhasznált kérdőív skálái és kérdései az alábbi témák köré csoportosulnak:

1. intézményválasztási motivációk (pl. magas szakmai tudást biztosító intézmény);
2. középiskolai tanulmányok során tanult idegen nyelvek;
3. egyetemi tanulmányok során megjelenő idegennyelv-tanulási célok (pl. inkább továbbfejleszteni-e résztvevőink egy adott nyelvből meglévő tudásukat vagy inkább egy új nyelvet szeretnének-e elkezdni tanulni);
4. idegennyelv-tanulással kapcsolatos rövid, illetve hosszú távú célok (pl. munkaerőpiacon hasznosítható nyelvtudás);
5. intézményünkben választható idegen nyelvek személyes prioritási sorrendje.

A kérdőívet 2020 őszén, 2021 őszén és 2022 őszén intézményünk három karáról összesen 1947, 1694, illetve 1044 hallgató töltötte ki, közülük 2020-ban 34,6% (n=673) volt

férfi és 65,4% nő (n=1274), 2021-ben 33,8% (n=574) volt férfi és 66,2% nő (n=1120), míg 2022-ben 36,6% (n=382) volt férfi és 62,5% nő (n=653). A kitöltők száma az adott évfolyam kérdőívkitöltési hajlandóságára utal, amelynek nagy jelentőséget e tanulmány szempontjából nem érdemes tulajdonítani, mivel minden évben az I. évfolyamosok több, mint 25%-a töltötte ki a kérdőívet, amely a tanulmány céljai szempontjából (trendek megállapítása) elégségesnek mondható. Az adatokat online módon Google Forms segítségével gyűjtöttük. Az adatok elemzését SPSS 28.0 elemző szoftverrel végeztük, a fenti témákat mérhetővé tevő, 1-5 közötti értékeket megjelenítő Likert-skálák esetében kiszámoltuk az átlagokat, valamint a szórásokat, amelyeket összevetettünk a korábbi évek eredményeivel, hogy tendenciákra tudjunk rámutatni. Elemzésünk során tehát leíróstatisztikákra támaszkodtunk.

Eredmények és diszkusszió

Az alábbiakban kutatásunk eredményeit ismertetjük a fent bemutatott öt témakör köré csoportosítva. Az adatok ismertetése során gyakran utalunk vissza a 2020-as év adataira és hasonlítjuk össze a 2021-es és a 2022-es év adatait a korábbi adatfelvétellel. Ahogy fentebb már említettük, 2020-ban első ízben a BGE három kara elsőéves diákjainak bevonásával hasonló felmérést végeztünk. Erről a kutatásról részletesebben egy korábbi tanulmányunkban (Bánhegyi–Fajt, 2021) írtunk.

Intézményválasztási motivációk

A hallgatók intézményválasztással kapcsolatos motivációi alapvetően két csoportra oszthatók: ezeket az 1. táblázat foglalja össze a kérdőív állításai alapján. Az első állításcsoport (1., 3., 4., 6., és 10. állítás) az egyetem által kiadott oklevél munkaerőpiaci megítélésére, illetve az egyetem által nyújtott elméleti és gyakorlati képzés színvonalára, valamint annak a diákok környezetében élők által a képzés színvonala kapcsán megfogalmazottakra vonatkozik. A kapott eredmények azt mutatják, hogy a BGE-diploma munkaerőpiaci vonatkozásaira adott válaszok – a 10. állítás kivételével – a három év viszonylatában 4 feletti (4,10) átlagot mutatnak: azaz hallgatóink továbbra is azt gondolják, hogy a BGE-n szerzett diplomával jó eséllyel indulnak a munkaerőpiacon. A kitöltők szerint a munkaerőpiaci esélyek növeléséhez szorosan hozzátartozik az idegen nyelvek ismerete. Az idegen nyelvi ismeretek bővítése és elmélyítése céljából – amely fontos a hallgatói attitűdöt mérő kérdőívünket kitöltő hallgatók megítélése szerint – a BGE három kara az egyetem hallgatói tekintetében az idegen nyelvi ismeretek fejlesztéséhez 11 idegen nyelv oktatásával járul hozzá, ami a válaszadók számára komoly motivációt és vonzerőt jelenthet az intézményválasztáskor.

A második állításcsoportban (2., 5., 7., 8. és 9. állítás) megfogalmazott kijelentéseket – amelyek az egyetemi idegennyelv- és szaknyelvoktatás ingyenes elérhetőségére és annak színvonalára vonatkoztak – fontos tényezőnek tekintik a válaszadók. Összességében elmondható, hogy a megkérdezettek három év átlagában is fontosnak tartják a BGE által kínált nyelvtanulási lehetőségeket: 2020-ban ezen állításcsoport átlaga 4,10 volt, 2021-ben 4,20 és 2022-ben 3,69, ami a három év egészét tekintve közel 4-es átlagot mutat (3,99). A 2022-es alacsonyabb adat vélhetőleg azzal magyarázható, hogy a válaszadók körében a karok hallgatói létszámának arányaihoz képest felülreprezentált a Pénzügyi és Számviteli Kar, ahol a diplomához egy nyelvből szükséges teljesíteni az előírt nyelvvizsga-követelményt, így az idegen nyelvi képzés diverzitásának ügye feltehetően kevésbé fontos a hallgatók számára.

1. táblázat. A hallgatók intézményválasztással kapcsolatos motivációi

		2020		2021		2022	
		átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
1.	Szeretnék versenyképes diplomát kapni.	4,53	0,73	4,57	0,69	3,95	0,90
2.	A BGE-n a nyelvoktatás része a tanulmányoknak és a tantervnek, és így ingyenes.	4,48	0,87	4,53	0,86	3,69	0,75
3.	A BGE-n a nyelvoktatás része a tantervnek, azaz kötelező.	4,24	1,03	4,29	0,99	3,54	1,05
4.	Az egyetemen magas szintű a nyelvoktatás.	4,18	0,98	4,24	0,93	3,56	1,13
5.	Szaktól függően egy vagy két szakmai nyelvvizsgám is lesz a diplomám mellé.	3,99	1,13	4,07	1,07	4,17	1,00
6.	Az egyetemen széles nyelvi kínálatból választhatok.	3,90	1,16	3,96	1,15	3,51	1,20
7.	Ez az egyetem az elméleti képzés mellett magas szintű gyakorlati képzést is nyújt.	4,40	0,76	4,37	0,79	4,00	0,87
8.	BGE-s diplomával könnyen kapok jól fizető állást.	4,36	0,79	4,39	0,79	4,08	0,88
9.	Hallottam, hogy a BGE-n magas szinten folyik a szakmai tárgyak oktatása.	4,20	0,84	4,19	0,85	4,17	0,77
10.	Barátom, családtagom, ismerősöm is a BGE-re járt vagy jár, és elégedett a képzéssel.	3,49	1,40	3,48	1,43	3,82	1,02

Középiskolai tanulmányok során tanult idegen nyelvek megoszlása

Az egyetemi idegennyelv-oktatás struktúrájának kialakításakor támpontot jelenthet annak ismerete, hogy a válaszadók milyen idegen nyelveket tanultak középiskolai tanulmányaik során, hiszen a nyelvtanulási tapasztalatok és a középiskolában megszerzett tudás is befolyásolhatja, hogy a hallgatók az egyetemi évek alatt milyen idegen nyelvet szeretnének tanulni. A kérdőív adatai alapján összességében elmondható, hogy a tanult idegen nyelvek sorrendisége nem változott a 2020-as méréshez képest. Három év viszonylatában ugyan nem mondhatóak el jelentős különbségnek, de mindenesetre lassú emelkedést mutatnak az adatok. Első idegen nyelvként továbbra is legtöbbször az angolt választották. 2020-ban a megkérdezettek 76,1%-a, 2021-ben 77,79%-a és 2022-ben 78,94%-a nyilatkozott úgy, hogy középiskola tanulmányai alatt az angol nyelv volt az első választott idegen nyelve, ami illeszkedik az összeurópai trendhez (Eurostat, 2020). Az angol további erősödéséhez képest a német nyelv választása ugyan 20% alatt van, ám jelenléte stabil, csekély mértékű csökkenő tendenciát mutatva. A német után következnek, de jelentősen kisebb mértékben vannak jelen az újlatin nyelvek, amelyeket sporadikusan követnek egyéb nyelvek is, ahogy az a 2. táblázatban látható.

A nyelvválasztással kapcsolatos tendenciák nagymértékben tükrözik a felsőoktatásban a különböző idegen nyelvi szakokra jelentkezők és felvettek számához kapcsolódó általános trendeket: Cseppentő (2021) kutatása azt mutatja, hogy az idegennyelv-szakok esetében egyértelműen az rajzolódik ki, hogy a bolognai folyamat elindulása, vagyis az osztott képzés bevezetése óta az angol nyelv népszerűsége továbbra is töretlen, míg a többi nyelv népszerűsége – a saját adataink, illetve az imént hivatkozott források szerint is – fokozatosan csökkenő tendenciát mutat.

2. táblázat. Első évfolyamos hallgatók középiskolában elsőként tanult idegen nyelveinek megoszlása

idegen nyelv	2020		2021		2022	
	hallgatók száma	százalék	hallgatók száma	százalék	hallgatók száma	százalék
angol	1.481	76,1%	1.310	77,79%	806	78,94%
német	378	19,4%	309	18,35%	168	16,45%
francia	29	1,5%	23	1,37%	21	2,06%
spanyol	21	1,1%	22	1,31%	12	1,18%
olasz	10	0,5%	8	0,48%	8	0,78%

szlovák	9	0,4%	3	0,18%	3	0,29%
orosz	7	0,3%	6	0,36%	3	0,29%
román	6	0,3%	1	0,06%	0	0,00%
kínai	3	0,1%	2	0,12%	0	0,00%
szerb	2	0,1%	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
ukrán	1	<0,1%	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat

Felmérésünkben az is kiderült, hogy a középiskolában tanult második idegen nyelvek körében továbbra is a német mondható a legnépszerűbbnek. 2020-ban a megkérdezettek 44,66%-a, 2021-ben 44,82%-a, 2022-ben pedig 40,76%-a választotta, ami csekély mértékű csökkenést mutat. Emellett a leggyakrabban választott második idegen nyelv kategóriában az angol megtartotta a második helyet: 2020-ban a megkérdezettek 23,12%-a, 2021-ben 22,88%-a, 2022-ben pedig 20,62%-a választotta. A németet és az angolt követik az újlatin nyelvek, majd pedig szórványosan megjelennek más idegen nyelvek is, pl. orosz, latin, szlovák.

A rendelkezésre álló adatokból az is látható, hogy 2020-hoz képest megnőtt azok száma, akik nem tanultak második idegen nyelvet középiskolás éveik alatt. 2020-ban 4,07%, 2021-ben 4,29%, a 2022-es felmérésben pedig már 11,3% nyilatkozott úgy, hogy nem tanult második idegen nyelvet. Ez az adat egyébként ellentmondani látszik az Eurostat 2019-ben publikált adatainak (Eurostat, 2019c), amelyek azt jelzik, hogy a kettő vagy több idegen nyelvet tanuló magyar diákok száma 2019-ben az uniós átlag (60%) felett volt, ami a fenti alacsony értékeket nem indokolja. E jelenség magyarázata a kérdőívet kitöltő diákok által látogatott iskolatípusokban (gimnázium, szakgimnázium, technikum) és az adott középiskolákban rendelkezésre álló nyelvi kínálatban keresendő.

Az egyetemi tanulmányok során megjelenő idegennyelv-tanulási célok

Az adatfelvétel során arra is kíváncsiak voltunk, hogy a hallgatók számára egyetemi tanulmányaik során mennyire fontos nyelvtudásuk fejlesztése, illetve annak a célnak a megvalósítása, hogy önállóan legyenek képesek fejleszteni azt. A válaszokat a 3. táblázatban foglaltuk össze.

3. táblázat. A válaszadók idegen nyelvi kompetenciáinak fejlesztésére irányuló tervei egyetemi tanulmányaik alatt

		2020		2021		2022	
		átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
11.	Mennyire fontos az Ön számára, hogy tanulmányai alatt továbbfejlessze nyelvtudását?	4,68	0,68	4,73	0,64	4,65	0,72
12.	Mennyire fontos az Ön számára, hogy tanulmányai alatt olyan nyelvtudást kapjon, amelyet a későbbiekben önállóan fejleszteni tud?	4,56	0,76	4,64	0,70	4,58	0,77

A három év átlagát tekintve elmondható, hogy a válaszadók számára legalább annyira fontos nyelvtudásuk továbbfejlesztése (4,68), mint a már megszerzett nyelvtudás autonóm módon történő továbbfejlesztése (4,59). Annak érdekében, hogy még pontosabb képet kapjunk a hallgatók rövidebb célú motivációról, további állításokat fogalmaztunk meg, amelyek még jobban konkretizálják a válaszadók nyelvtanulási szándékait. Ezeket a 4. táblázatban foglaljuk össze.

4. táblázat. A válaszadók idegennyelv-tanulással kapcsolatos, rövid távú tervei

		2020		2021		2022	
		hallgatók száma	%	hallgatók száma	%	hallgatók száma	%
18.	Kiváló nyelvtudással szeretnék rendelkezni, amely a munkaerőpiacon azonnal hasznosítható.	1.315	66,80	1.184	69,89	735	70,40
19.	A diplomához szükséges nyelvvizsgát szeretnék tenni.	1.139	57,90	1.000	59,03	616	59,00
20.	Szeretném bepótolni a nyelvtudásomat jelenleg jellemző hiányokat.	814	41,40	764	45,10	527	50,47
21.	Egy új idegen nyelv vonatkozásban szeretnék kezdő szintről B2 (vagy szakmaival bővített B2) szintre jutni.	766	38,90	730	43,09	469	44,92
22.	A diplomához előírt nyelvvizsga-kötelezettségen felül további nyelvvizsgát szeretnék tenni.	679	34,50	603	35,59	411	39,36
23.	Teljesíteni szeretném a tanulmányi kötelezettségeimet, nyelvvizsgázni csak később szeretnék.	119	6,00	74	4,36	79	7,56

A válaszadók az idegennyelv-tudás munkaerőpiaci értékét tartották a legfontosabbnak mindhárom évben, és – ha csekély mértékben is de – nőtt azok száma, akik kezdő szintről szeretnének B2-es (vagy szakmaival bővített B2) szintű nyelvtudáshoz jutni. Az adatokból az is látszik, hogy a nyelvvizsgálási kedv továbbra is megvan a válaszadókban: ugyan legtöbbször – a három év átlagában (58,64%) – a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgát szeretnék letenni, a megkérdezettek kb. egyharmada viszont további nyelvvizsga letételét is tervezi. Ezek az eredmények összhangban vannak Novák és Morvai (2019) eredményeivel, akik szintén azt találták, hogy az egyetemi hallgatók egy része esetében a nyelvvizsga letételére az elsődleges motivációt a diploma megszerzése jelenti. Korábban Einhorn (2012) tanulmánya is hasonló eredményekre jutott, amely megállapította, hogy a magyar nyelvtanulók egy része elsősorban a nyelvvizsga megszerzésére törekszik.

Kutatásunk adatai szerint a nyelvvizsga-kötelezettségek teljesítését halasztani kívánók száma stabilan 10% alatt maradt, a megkérdezettek közel fele pedig fontosnak tartja a nyelvtudásában meglévő hiányosságok pótlását. Kutatásunk adataiból a nyelvvizsgálási kedv és a motiváltság tekintetében összességében az állapítható meg, hogy a felsőoktatási törvény módosítása – miszerint 2024-től intézményi hatáskörbe kerül annak eldöntése, hogy az egyes felsőoktatási képzőhelyek milyen nyelvvizsga-kötelezettséget állapítanak meg hallgatóik számára (EduLine.hu, 2022), amely intézkedés potenciálisan visszavethetné a nyelvvizsgálási kedvet – egyelőre nem érezhető.

Az idegennyelv-tanulással kapcsolatos jövőbeli tervek

Abból a feltevésből indultunk ki kérdőívünk tervezése és tanulmányunk kapcsán, hogy az intézményünkbe jelentkező hallgatók valószínűleg hosszabb távon is tervezi nyelvtanulási karrierjét és többek közt emiatt is választja intézményünket. Az egyetemre újonnan felvettek körében e hosszabb távú nyelvtanulási stratégiának – tapasztalataink alapján – két fontos iránya lehet: valaki vagy egy új nyelv megtanulásába fog bele, vagy a már meglévő, szakmai B2-es vagy általános C1-es szintű komplex nyelvvizsgálója birtokában kívánja tökéletesíteni nyelvtudását. Az első opciót 2020-ban a válaszadók 14,3%-a választotta, majd ez a szám 2021-ben jelentős emelkedést mutatott (43,5%), 2022-ben pedig a megkérdezettek kb. egyharmada (32,7%) érezte fontosnak az erre vonatkozó állításban megfogalmazottakat. Ez az adat

kongruens a szakirodalom megállapításával: Márcz (2015) szerint a sikeres nyelvvizsgázás a diákokat akár egy új idegen nyelv tanulására is sarkallhatja. Az imént leírt, növekvő tendencia hasonlóképpen alakult a már meglévő nyelvtudás tökéletesítését célul kitűzők esetében is (14. állítás): 2020-ban 10,4%, 2021-ben 29,4%, 2022-ben pedig 38,2% volt a már meglévő nyelvtudásukat tökéletesíteni szándékozók aránya.

Kérdőívünk 15. állítása arra irányult, hogy a hallgatók mennyire tartják fontosnak egy olyan nyelv tanulását, amelyet már korábban tanultak, de nem tettek belőle nyelvvizsgát. Adataink alapján az látható, hogy egyre többen tűzték ki ezt célul: az ilyen választ adók száma megháromszorozódott 2020-hoz képest. A 16. és a 17. állítás arra irányult, hogy mennyire érzik fontosnak a hallgatók angol, német vagy francia nyelven szakmai tárgyak hallgatását vagy ugyanezen nyelveken mintaterven kívüli, szabadon választott tárgyak tanulását. A kérdőív adatai azt mutatják, hogy ezek a lehetőségek kevésbé fontosak a hallgatók számára: a megkérdezettek csupán kb. 10%-a nyilatkozott úgy, hogy ez a lehetőség fontos számára, ugyanakkor a 2020-as válaszokhoz képest emelkedett azok száma, akiknek fontos az intézmény által kínált ilyen lehetőség. Az 5. táblázat számszerűsíti a leírtakat.

5. táblázat. A válaszadók idegennyelv-tanulással kapcsolatos jövőbeli tervei

		2020	2021	2022
		%	%	%
13.	Inkább egy másik idegen nyelvet tanulnék kezdő szintről.	14,30	43,50	32,70
14.	Inkább abból a nyelvből tökéletesíteném nyelvtudásomat, amelyből már most rendelkezem legalább C1 szintű komplex vagy B2 szintű szakmai komplex típusú nyelvvizsgával.	10,40	29,40	38,20
15.	Inkább egy másik olyan nyelv tanulását folytatnám, amelyet már korábban tanultam, de amelyből nem rendelkezem az előbb említett vizsgák valamelyikével.	10,40	34,40	32,50
16.	Nem kifejezetten nyelvet tanulnék, hanem a nyelvi kurzus helyett angol, német vagy francia nyelvű órák keretében szakmai tárgyakat hallgatnék.	4,40	11,30	13,40
17.	Nem kifejezetten nyelvet tanulnék, hanem a nyelvi kurzus helyett a szakom mintatantervén kívüli, szabadon választott tárgyakat hallgatnék angol, német vagy francia nyelven.	4,40	11,00	12,00

A BGE-n választható idegen nyelvek személyes prioritási rendje

A kutatásban résztvevőket személyes idegennyelv-tanulási preferenciájukról is megkérdeztük. A 6. táblázatban szereplő adatok azt mutatják, hogy a 2020-ban kapott eredményekhez képest nem történt számottevő változás az adatokban. Három év viszonylatában tendenciaként megfogalmazható, hogy legtöbben (a válaszadók 27%-a) angolul szeretnének tanulni. Az angolt a spanyol követi 20% alatti választási aránnyal. A németet mindhárom év mérései szerint a megkérdezettek 17%-a választaná. A német után a legvonzóbb az olasz nyelv, amelynek kedveltsége csekély – hibahatáron belüli – mértékű emelkedő tendenciát mutat: míg 2020-ban a megkérdezettek 12%-a, addig a rákövetkező két évben 13% választaná az olaszt. A francia az idegennyelv-választási preferenciák között konstans módon 9%-os kedveltségi arányt tudhat magáénak, míg az orosz nyelv népszerűsége a felmérés résztvevői körében csökkenő tendenciát mutat: 2020-ban a válaszadók 8%-a, 2021-ben 7%-a, 2022-ben pedig 6%-a választaná az oroszot. A japánt, a koreait, a portugált vagy a kínait a megkérdezettek 2-3%-a választaná, míg a többi nyelv (lovári, latin, szlovák, román, ukrán, héber, horvát, szerb) egyáltalán nem kelti fel a BGE hallgatóinak érdeklődését. Ennek egyik oka abban keresendő, hogy a válaszadók közül nagyon kevesen tanultak a középiskolában az angoltól vagy a némettől eltérő idegen nyelveket első idegen nyelvként (Bánhegyi–Fajt, 2021), következésképpen kevés nyelvtanulási

tapasztalattal rendelkeznek és talán kevésbé tartják szem előtt a kisebb nyelvek (részben hiánynyelvek) kínálta lehetőségeket. Ennek magyarázatául kitérünk Einhorn (2012) egy korábbi kutatására, aki azt találta, hogy az európai idegen nyelvi kínálat szűkösnek nevezhető: azaz Európában sem mutatkozik nagy igény a kisebb nyelvekre, így vélhetőleg ez a tendencia Magyarországra is érvényes lehet. Továbbá az is tény, hogy a magyarországi nyelvi kínálat nem bővült az elmúlt években (Eurostat, 2020), így nem volt a fentiekől eltérő idegen nyelv választására lehetőség sem. Összességében az látható, hogy a hallgatók nyelvválasztási preferenciái három év viszonylatában is stabilan az angolt célozzák meg, és a kevésbé oktatott nyelvek esetében sem állapítható meg kiugró különbség a preferenciák tekintetében (6. táblázat).

6. táblázat. Első évfolyamos hallgatók idegennyelv-tanulási preferenciái 2020-2022

idegen nyelv	2020		2021		2022	
	hallgatók száma	%	hallgatók száma	%	hallgatók száma	%
angol	1.632	27	1.426	27	892	27
spanyol	1.149	19	984	18	578	18
német	1.036	17	896	17	554	17
olasz	738	12	698	13	416	13
francia	560	9	478	9	300	9
orosz	457	8	368	7	206	6
japán	159	3	196	4	112	3
koreai	106	2	115	2	72	2
portugál	99	2	92	2	50	2
kínai	95	2	97	2	78	2

A fenti adatokra tekintettel tanulmányunk főbb megállapításai a következők:

- a középiskolai tanulmányok alatt az angol nyelv volt összességében a legnépszerűbb idegen nyelv, amelyet a német követ;
- a BGE hallgatói továbbra is azt gondolják, hogy az egyetemen szerzett diplomával jó eséllyel fognak munkát kapni;
- a válaszadók az idegennyelv-tudás munkaerőpiaci értékét tartják a legfontosabbnak;
- az egyetemi idegennyelv- és szaknyelvoktatás ingyenes elérhetőségét és annak színvonalát lényeges körülménynek tekintik a válaszadók;
- az egyetemi nyelvoktatás során legtöbben angol szaknyelvi órákra szeretnének járni, ezt követi népszerűségben a spanyol, a német, az olasz, a francia, az orosz, valamint alacsony érdeklődés mellett a japán, a koreai, a portugál és a kínai nyelv;
- a hallgatók nyelvvizsgázási kedve a nyelvvizsga-moratórium és a 2022-ben bejelentett felsőoktatási kimeneti követelmények terén való változtatások dacára sem csökken;
- a hallgatók továbbra is fontosnak érzik a már meglévő nyelvtudásuk tökéletesítését és az általuk már beszélt, de nyelvvizsgával nem igazolható nyelvből való nyelvvizsga letételét;
- a válaszadók elsősorban a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgát szeretnék letenni, valamint egy részük további nyelvvizsga letételét is tervezi;
- válaszadóink úgy gondolják, hogy lényeges nyelvtudásuk továbbfejlesztése és a már megszerzett nyelvtudás autonóm módon történő továbbfejlesztése is;
- szabadon választott tárgyak idegen nyelven való hallgatása iránti érdeklődés terén enyhe emelkedés figyelhető meg, de az orientálódás e tárgyak iránt nem számottevő.

Összefoglalás

A 2021-es és a 2022-es évből származó, fent ismertetett adatokat a 2020-as adatfelvétellel összehasonlítva összességében elmondhatjuk, hogy a vizsgált három év tekintetében jelentős változásokat és mozgásokat nem azonosíthatunk. Ez azt jelzi, hogy a BGE-re felvételizők stabilan érdeklődnek az idegen nyelvek iránt és a gazdasági felsőoktatásban tudatosan keresik a nyelvtanulás lehetőségét. Ezt a hallgatók azzal magyarázzák, hogy a diploma megfelelő szintű idegennyelv-tudással kiegészülve jelentősen segíti őket a munkaerőpiaci lehetőségeik kiaknázásában. Ezenkívül a válaszadók számára lényeges az idegennyelv-tanulás ingyenes lehetősége és tantervi kurzusként való elérhetősége is.

A fenti összefoglaló megállapítások azt mutatják, hogy a mai felsőoktatási piacon egy gazdasági képzést folytató egyetem – és vélhetően ezzel együtt számos más képzési területen működő felsőoktatási intézmény is – akkor lehet sikeres, ha a szakmai ismeretek mellett továbbra is hangsúlyt helyez a szaknyelvoktatásra és biztosítja a szakmai ismertekhez kapcsolódó nyelvi képzés lehetőségét hallgatói számára. Ezek a megállapítások jelenleg különösen fontosak és jelzésértékűek, hiszen az egyetemek szabadon dönthetnek arról, hogy az általuk ajánlott képzési programok kimeneti követelményei terén milyen idegen nyelvi elvárásokat fogalmaznak meg belépő diákjaik számára és hogy ezen célok elérését a tantervek keretei között hogyan és milyen eszközökkel teszik lehetővé.

Irodalom

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv> (2022.09.21.)
- Bánhegyi, M. – Fajt, B. (2021): *A BGE első évfolyamos egyetemi hallgatóinak intézményválasztási és nyelvtanulási motivációi*. *Porta Lingua*. 2021/1. 87-98. DOI: <https://doi.org/10.48040/PL.2021.7>
- Cseppentő, K. (2021): Nyelvszakválasztási hallgatói preferenciák változása a bolognai rendszer tükrében. *Porta Lingua*. 2021/1. 99-107. DOI: <https://doi.org/10.48040/PL.2021.8>
- Dettai, M. J. (2019): *A hazai felsőoktatási intézményekben folyó olasznyelv-oktatás motivációs kérdései*. (PhD-értekezés). ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola.
- Dörnyei, Z. – Csizér, K. – Németh, N. (2006): *Motivation, language attitudes and globalization: A Hungarian perspective*. Clevedon: Multilingual Matters. DOI: <https://doi.org/10.21832/9781853598876>
- Dörnyei, Z. – Ryan, S. (eds.) (2015): *The psychology of the language learner revisited*. New York: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315779553>
- Dörnyei, Z. (2005): *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. New York: Lawrence Erlbaum. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781410613349>
- Dörnyei, Z. (2009): The L2 Motivational Self System. In: Dörnyei, Z. – Ushioda, E. (2009) (eds.): *Motivation, language identity and the L2 self*. Bristol: Multilingual Matters. 9-42. DOI: <https://doi.org/10.21832/9781847691293-003>
- Dörnyei, Z. (2020): *Innovations and challenges in language learning motivation*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429485893>
- EduLine (2022): *Jön a végleges nyelvvizsga-ammesztia: benyújtották a diplomaszerezés szabályait felpuhító javaslatot*. https://eduline.hu/nyelvtanulas/20221019_nyelvvizsga_diploma_torvenyjavaslat (2022.09.21.)
- Einhorn, Á. (2012): Nyelvtanításunk eredményessége nemzetközi tükrében. *Modern Nyelvoktatás*. 18/3. 22-34.
- Európa Tanács (2019): A Tanács ajánlása (2019. május 22.) a nyelvtanítás és a nyelvtanulás átfogó megközelítéséről. *Európai Unió Hivatalos Lapja*. 2019 C 189/03.
- Európai Bizottság (2017): *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén. Az Európai Bizottság hozzájárulása a 2017. november 17-i göteborgi vezetői találkozéhoz*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=COM:2017:673:FIN> (2022.09.21.)
- Európai Bizottság (2018): The European education area. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2186> (2022.09.21.)

- Eurostat (2019a): *Which are the foreign languages studies most commonly.* <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/11581523/Most+common+foreign+languages.jpg/ceb8b48e-f374-4552-8093-57c553b44441?t=1632467608667>
- Eurostat (2019b): *What share of students learn two or more foreign languages?* <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/11581523/Most+common+foreign+languages.jpg/ceb8b48e-f374-4552-8093-57c553b44441?t=1632467608667>
- Eurostat (2019c): *Foreign language skills statistics.* https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_skills_statistics
- Eurostat (2020): *What languages are studied the most in the EU?* <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220923-1>
- Higgins, E. T. (1987): Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*. 94/3. 319-340. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-295X.94.3.319>
- Kormos, J. – Csizér, K. (2008): Age-related differences in the motivation of learning English as a foreign language: Attitudes, selves, and motivated learning behaviour. *Language Learning*. 58/2. 327-355. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2008.00443.x>
- Központi Statisztikai Hivatal (2010): Idegennyelv-tanulás. *Statisztikai Tükör*. 4/62. 1-2.
- Központi Statisztikai Hivatal (2021): 1.24: Idegennyelv-ismeret. <https://www.ksh.hu/ffi/1-24.html>
- Lengyel, J. – Török, T. (2012): 11-12. évfolyamos szegedi gimnazisták továbbtanulási elképzelései. *Iskolakultúra*. 22/10. 58-75.
- Lukácsi, Z. (2021): Új utak a nyelvi mérésben. *Modern Nyelvtanítás*. 25/3-4. 45-64. Online elérhető: <https://ojs.elte.hu/modernnyelvok/article/view/1476>
- Magyar Országgyűlés. Egyes felsőoktatással, szakképzéssel és felnőttképzéssel összefüggő törvények módosításáról (T/1623.). <https://www.parlament.hu/irom42/01623/01623.pdf>
- Márcz, R. (2015): Az ECL nyelvvizsga vizsgázókra gyakorolt hatása: egy kérdőíves felmérés eredményei: Előtanulmány. *Iskolakultúra*. 25/2. 48-57. DOI: <https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2015.2.48>
- Markus, H. – Nurius, P. (1986): Possible selves. *American Psychologist*. 41/9. 954-969. DOI: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.9.954>
- Nikolov, M. (2007): A magyarországi nyelvtanítás-fejlesztési politika: Nyelvtanításunk a nemzetközi trendek tükrében. In: Vágó, I. (ed.) (2007): *Fókuszban a nyelvtanulás*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. 43-72.
- Novák, I. – Morvai, L. (2019): Foreign language learning attitude of Hungarian higher education students. *Hungarian Educational Research Journal*. 9/2. 303-317. DOI: <https://doi.org/10.1556/063.9.2019.1.26>
- Polónyi, I. (2012): *Felsőoktatás és a gazdaság? Szép, új felsőoktatási világ Magyarországon.* *Iskolakultúra*. 12/1. 50-56.
- Szalai, L. (2022): Kell-e nyelvvizsga egy diplomásnak? *Mandiner*. 2022. augusztus 13. https://mandiner.hu/cikk/20220810_kell_e_nyelvvizsga_egy_diplomasnak

Köszönetnyilvánítás

A szerzők ezúton köszönik meg a következő személyeknek az alábbi segítségüket: Dr. Asztalos Rékának, a Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar Gazdasági Szaknyelvek Tanszéke oktatójának a kérdőív első verziójának egyes kérdéseire vonatkozó javaslatát; Dr. Dósa Ildikónak, a Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Kar Pénzügyi és Gazdálkodási Szaknyelvek Tanszéke tanszékvezetőjének, Dr. Hegedüs Gyulának, a Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar Gazdasági Szaknyelvek Tanszéke tanszékvezetőjének és Dr. Válóczy Mariannának, a Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar Nemzetközi Üzleti Szaknyelvek Tanszéke tanszékvezetőjének a kérdőív első verziója kérdéseinek véleményezését; Sárvári Kristófnak, a Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Kara Pénzügyi és Gazdálkodási Szaknyelvek Tanszéke demonstrátorának az adatok feldolgozásában és a statisztikák elkészítésében nyújtott segítségét.